

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ❖ ❖
 OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN ❖ ❖ ❖

INNEHÅLL:

CLARA WAHLSTRÖM: En internationell kongress rörande den hvita slaf-handeln.

EBBA RAMSAY: Elisabeth af Valois.

L. D—N. Våra barns nöjesläsning.

Fredrika-Bremer-Förbundets sjuksköterskebyrå.

Litteratur. K. B., Elsa Finne af Axel Lundegård. — F. E. Våra barn af H. P. Hansen. — Till Sveriges mödrar och dess ungdom af en svensk moder.

Ingeborg Elfving †. — Agda Bäckman †.

Föreningsmeddelanden.

Upprop. Till Sveriges kvinnor!

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
 Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 40.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 40, 2 tr.

— Aktiebolaget Nordiska Kompaniet. —

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade Broderier på siden-, kläder-, ljerle- och yllestrammal, passande för Dukar, Portiörer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster utlyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

• Obs. i Ändrad adress: Regeringsgatan 5.

Bröderna Pahlmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,

A. T. 84. Kites 56 00. Stockholm, Stora Vattugatan 21, 1 och 2 tr. upp.
 Fulsändigt Handeltäroverk med följings- och mönsterkontor.
 Arskurser, Teminuskurser, 3 mån. kurser. Kurser i saksfärdiga ämnen.
 Underlämningen bestriks af 21 lärare. Nya elever emottagas dag-
 igen. Prospekt gratis på begäran.
 Söndagssektioner. Skriflinstitutet förlägr oförändradt.

Nordiska kompaniets

(F. d. K. M. Lundberg & Joseph Leja)

STOCKHOLM

Jul-Katalog

innehållande ca 2,500 illustrationer sändes på begäran gratis och franco om denna annons återopas.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå, 25 Tunnelgatan. — Allm. Tel. 82 11. Riks Tel. 68 98.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrivbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Klagomål öfver svårighet att få köpa verkligt god Ättika har föranledt Liljeholmens Vinfabrik att tillhandahålla sin, sedan många år för god smak och fin arom kända Ättikssprit, på förseglade flaskor försedda med fabriken's etikett och spädningstabell.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nyggatan 27, expeditionstid 10--4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten infutna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

KONGL. HOFLEVERANTÖR.

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta med

GULD MEDALJ I STOCKHOLM 1897
I GEFLE 1901.

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

(S. T. A. 99922)

Om några

Smittosamma sjukdomar och deras sociala faror.

Föreläsning för kvinnor af
Doktor Ellen Sandelin.

Pris 75 öre.

Wilhelm Billes Bokförlags-Aktiebolag.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet *Måndagar* kl. $1\frac{1}{2}$ 12— $1\frac{1}{2}$ 1 e. m.

» *Onsdagar* » 3—4 » »
» *Fredagar* » 3—4 » »

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Nyheter till Julen 1902

från *Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition.*

Frideborg. Illustrerad folkkalender för 1903 af pastor *B. Wadström*. 37:e årg. Kart. 1 kr., klotb. 1: 75

Varde ljus! Illustrerad missionskalender för 1903 af docent *A. Kolmodin*. 11:e årg. Häft. 1 kr., kart. 1: 25.

Så har Gud älskat oss! Julhälsning af *Fr. Hammarsten*. 10 öre.

Vägledning till dagligt själfstudium af Jesu Kristi lif, enligt de fyra evangelierna, utarbetad af teol. kand. *O. Ricard*. På svenska med någon bearbetning af pastor *T. Lindhagen*. Häft. 1: 50, klotb. 2: 50

Korn från säningsstunder af pastor *T. Lindhagen*. Häft. 75 öre

Är kristus ofelbar och bibeln sann? Vår tids brännande dubbelfråga af *Hugh Mac Intosh*. Häft. 1 kr.

Till Sveriges mödrar och dess ungdom af *En svensk moder*. Häft. 50 öre.

Svag, men dock stark. En berättelse ur lifvet af *L. Eberhard*. Häft. 1: 25, kart. 1: 50, klotb. 2: 25.

Lönnkammararen. En berättelse från reformationstiden i England af *L. Pocklington*. Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2: 50.

Uppåt eller Familjen Percy af *E. Prentiss*. Öfversättning af *C. A.* Häft. 2: 25, kart 2: 50, klotb. 3: 25.

Din broders blod. En berättelse om de kristnas lidanden i Armenien af *M. v. O.* Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2: 50.

Trohet i det lilla. Tre berättelser af *M. v. O.* Häft. 1 kr., kart 1: 25.

Stugornas vän. Berättelser af *Hanna Frosterus-Sejerstråle*. Med illustrationer. Första samlingen. Häft 75 öre, kart. 1 kr.

När ankaret föll. Berättelse af *G. Aagaard*. Öfversättning från norskan. Häft. 60 öre.

På Elghytan af *Runa*. Häft. 2: 25, kart. 2: 75, klotb. 3: 25.

Berättelser för folket. 11:e häftet. Af *A. Vollmar*. Häft. 50 öre, kart. 1 kr.

Enda möjligheten att förhindra härens affallande är tydligen att hålla härbotten frisk och afdagsna hude-härsjukdomar.
Toallett-Salvorin är det bästa behandlingsmedel för nämnda ändamål. Det verkar upprifsande och är fullkomligt giftfritt. Det är därjämte ett kraftigt antiseptiskt medel, lika användbart mot mjäll, skägsvamp m. d. härsjukdomar som till behandling af sår och flere olika hudsjukdomar.
Om Salvorins användning läs bruksanvisningen, som medföljer hvarje originalflaska.

En internationell kongress rörande den hvita slafhandeln.

En författare har nyligen yttrat, att det första initiativet till rörelsen mot den hvita slafhandeln tagits inom litteraturens värld, i det skalder och romanförfattare genom att bearbeta den allmänna opinionen slutligen lyckats förmå regeringarna att intressera sig för frågan.

Det ligger tvifvelsutän sanning i detta uttalande. Men om man sålunda kan anse uttrycket »den hvita slafhandeln» från början egentligen vara ett litterärt slagord, framstår dock själfva saken, för hvilken denna benämning är ett uttryck, som en förfärande verklighet. Den utgör ett af de mörkaste bladen i vårt århundrades historia, och kampen däremot har tagit och kommer fortfarande att inom de olika samhällena taga de bästa och ädlaste krafter i anspråk; det gäller en stormlöpning mot det fruktansvärda moraliska onda, som alltmer utbreder sig inom den civiliserade världen. Det är ett allmänt känt faktum, att orsakerna till den gamla kulturvärldens undergång hufvudsakligen varit trældom och osedlighet. Själftva begreppet människohandel innesluter på en gång den gröfsta osedlighet och den grymmaste trældom i en form, sådan som endast under forntidens mest sedeslösa tider varit känd. Det är därför som i våra dagar ett eko af den gamla maningen *videant consules* genljuder bland de moderna kulturfolken.

Mer än trenne år hafva förflutit sedan på initiativ af »The National Vigilance Association» den första internationella kongressen mot den hvita slafhandeln sammanträdde i London. Och för den, som sedan dess följt med händelsernas utveckling, ter det sig som ett glädjande tecken, att intresset för denna viktiga fråga mer och mer blifvit väckt inom Europas olika länder, så att äfven regeringarna börja på allvar öfverlägga om de åtgärder, som böra vidtagas till bekämpande af människohandeln. Vid konferensen i Paris i juli månad innevarande år sammanträdde sålunda ombud från samtliga europeiska regeringar, och till den *andra* internationella kongressen, som hölls i Frankfurt am Main den 7—9 oktober, hade såväl ombud från regeringarna som från de olika nationalkomitéerna mottagit inbjudan.

* * *

Höstsolen strödde sitt bleknande guld öfver Göthes födelsestad — »des Kaisers Stolz und die Blume der Städte», såsom den fordom benämndes — under de dagar kongressen där sammanträdde. Det var något af sensommarens milda, vemodiga stämning; träd och buskar stodo ännu jämförelsevis gröna, endast här och hvar hade bladen börjat skifta i höstens granna färger.

När man på aftonen af den första kongressdagen vid den stora mottagningen i hotell Frankfurter Hofs i hvitt och guld skimrande festsal såg den lysande skaran af delegerade — 260 till antalet, däraf 57 från icke tyska stater — tyckte man sig finna en illustration till de ord, Ulrich von Hutten en gång i tiden uttalade om Frankfurt: »Weither suchen die Völker sie auf und wandern die Menschen», äfven om skaldens tillägg: »denn für die Waren der Welt ist der wimmelnde Markt», i betraktande af det ideella syftet med denna »Völkerwanderung», ej här kunde hafva sin tillämpning.

Om detta ideella syfte erinrades man i det välkomsttal, som ägnades de delegerade af den tyska nationalkomiténs ordförande, greve von Keller, en ståtlig man med ädla anletsdrag. Greve Keller manade de närvarande, att ej förtrötts i striden utan med förenade krafter söka för de olyckliga påskynda befrielsens timma. »Vorwärts mit Gott!» så slutade han sitt kärnfulla, till hjärtat gående tal.

Bland de olika nationernas delegerade var det flera, som man från föregående kongresser igenkände och med glädje återsåg. Där syntes bland andra Englands ombud, lord Aberdeen, med de fina, aristokratiska dragen och sitt utseende af på en gång världsman och kammarlörd. Den ryske statsmannen Sabouroffs hederliga, slätrakade ansikte, som så föga röjer det slaviska ursprunget, skymtade bredvid fransmannen senator Bérenger, som med sina stela drag och sina polisonger snarare erinrar om en engelsk präst än om en fransk statsman. Största uppmärksamheten tilldrog sig dock mr Coote, mannen med det yfviga hvita håret, de lifiga ögonen, det intelligent, energiska ansiktsuttrycket. För hvarje gång sekreterarens i »National Vigilance Association» välbekanta gestalt framskymtade bland mängden af uniformerade eller ordensprydda herrar, var han föremål för den mest hjärtliga uppmärksamhet, och närhelst han besteg talarestolen, hälsades han med stormande bifallsyttringar. Och om någonsin ett erkännande varit välförtjänt, var det väl i detta fall. Det är ju allbekant, att mr Coote varit den, som först framkommit med förslaget om samverkan mellan nationerna till den

hvita slafhandels bekämpande och att han i syfte att sprida denna tanke företog ett verkligt korståg genom Europas länder. Den första internationella kongressen i London mot den hvita slafhandeln var frukten af hans ansträngningar.

Bland kvinliga kongressdeltagare må särskildt nämnas den för Federationens medlemmar välbekanta mrs Sheldon Amos från London, kvinnosakskvinnan par excellence, liffig och originell i hög grad. Det var en glädje att återse detta visserligen allt utom vackra men sjäfulla ansikte och höra den varmhjärtade människovännen omväxlande på tyska eller franska, (hvilka båda språk hon i lika grad rådbåkade) förfakta sina åsikter. En annan veteran på det sociala området var den inom arbetareklasserna i Paris välbekanta madame Vincent, en gammal dam, hvilken i regel ej uteblifvit vid någon enda af de internationella kongresser, som under de senaste tjugo åren i olika syften inom olika länder sammanträdt.

Norge hade i likhet med Sverige blott sändt en enda representant, en kvinlig sådan; Norges ombud var den genom sitt uttalande i sedlighetsfrågan bland oss kända fru professor Michelet.

Mellan de officiella talen, hvars rad inleddes af staden Frankfurts »Oberbürgermeister», doktor Adickes, en kraftfull kämpagestalt med snöhvitt hår och skägg, ägde på alla tungomål det lifligaste samspråk rum.

Kongressens förhandlingar försiggingo båda dagarna från klockan 9 till 1 f. m. samt 2 till 5 e. m. Man samlades i Frankfurter Loge, ett af stadens många ståtliga hotell, i en väldig sal, hvars fondvägg pryddes af kajsar Wilhelms af palmer och lager omgifna bronsbild. Straxt nedanför denna befann sig en estrad, där mötets ordförande, jämte de mest framstående tyska och utländska ombuden, intog sin plats vid det stora hästskoformiga bordet med den gröna duken. Bredvid estraden stod talarestolen, där enligt första mötedagens program de utländska staternas delegerade skulle afgifva rapporter rörande verksamheten inom de respektive nationalkommittéerna, och där sedermera diskussionerna skulle äga rum.

* * *

Bland mer eller mindre värdrika förslag till bekämpande af den hvita slafhandeln må nämnas mr Cootes med lifligt bifall mottagna yrkande, att närhålst en person påträffas tillsammans med unga kvinnor i tydligt syfte att föra dessa till utlandet och där skaffa dem anställning, polismyndigheterna inom de olika länderna

må äga fullmakt att tvinga personen i fråga att aflägga vittnesmål rörande sitt föregående lif samt inför rätta bevisa, att han eller hon är stadd i lofliga ärenden. Den andra punkten i mr Cootes förslag var den, att hvarje kvinna, hvilken inom annat land än sitt eget bedrifver prostitution såsom yrke, må kunna återsändas till den ort, hon genom födelsen tillhör. Mr Cootes förslag understöddes vid den sedermera följande diskussionen af den från Federationskonferensen i Stockholm 1890 äfven bland oss kände parlamentsledamoten mr Percy Bunting, broder till Mrs Sheldon Amos, en sympatisk äldre man, hvars anletsdrag i ovanligt hög grad återspela intelligens och hjärtgodhet.

Af stort intresse var Pariseradvokaten Ferdinand Dreyfus' formfulländade, af logisk tankeskärpa kännetecknade anförande. Monsieur Dreyfus, hvilken, om vi ej misstaga oss, själf tillhör den mosaiska trosbekännelsen, ställde till de närvarande en uppmaning, att, då det gäller mänsklighetens stora gemensamma intressen, låta alla konfessionella skrankor falla. Han betonade särskildt nödvändigheten af att försäkra sig om medverkan af arbetsklassens kvinnor. »Må hela mänskligheten», så slöt talaren, »bilda en landstorm till försvarande af de förtrycktas frihet och värnandet af deras rättigheter!»

Norges representant, fru Michelet, skördade lifligt och berättigadt bifall för sin uppmaning till samverkan vid höjandet af såväl den manliga som den kvinliga ungdomens sedliga moral.

Det blef en allmän rörelse bland de församlade, då monsieur de Meuron från Schweiz under sitt sakrika anförande omnämde hurusom en kvinna, som var allmänt känd för att bedriva människohandel, tagit sin bostad i en af staden Berns kristliga härbergen och därstädes med en fräckhet utän like deltagit i table d'hôte-middagarna. En annan dylik kvinna hade under en tid af flera veckor flitigt besökt kyrkorna och till det yttre med stor andakt deltagit i bönerna!

Till följd af sin centrala belägenhet tjänar Schweiz som uppslagsplats för mänskliga handelsvaror. En mängd unga flickor från Sydtyskland sändas dit under förmedling af agenter, som mestadels äro af judisk härkomst. Från de flesta schweiziska städer, särskildt Genève och Bienne, befordras offren med järnväg till Konstantinopel eller via Italien till Sydamerika. Enligt på tillförlitliga rapporter stödda beräkningar afslutas hvarje år i Schweiz omkring 1,000 dylika köp, i Genève ensamt omkring 300. Mr de Meuron slutade

med att påyrka utdelandet af belöningar inom poliskåren för hvarje upptäckt fall af människohandel. Det hade nämligen förekommit, att de lägre tjänstemännen inom denna kår låtit muta sig af agenter för den vidriga affärsverksamheten, och borde man därför genom premier söka skärpa polisens vaksamhet.

Detta yttrande föranledde en indignerad protest från kriminalkommissarien i Berlin von Treschow, hvilken med skärpa och ej så liten dryghet förklarade, att icke blott i Berlin utan i hela det öfriga Tyskland poliskåren vid de särskildt hvad Berlin beträffar sällsynta (?) fall af dylik handel, som förekommit, hittills visat sig »unbestechlich». Det gjorde ett egendomligt intryck att sedermera höra polisprefekten Lépine från Paris i detta afseende uttala alldeles motsatta åsikter. Monsieur Lépine (hvars namn i dessa dagar nämnts i sammanhang med Humbertsandalen) är en liten ytterst liflig gråhårsman, som med uttrycksfulla åtbörder beledsagade sitt flödande tal. I motsats mot sin Berlinerkollega betecknade han utfästandet af belöningar som ett särdeles verksamt medel att förmå underordnade polistjänstemän att göra sin plikt, »alldenstund det tyvärr visat sig, att denna kår ej alltid varit okänslig för mutor!»

En af kongressens mest uppburne talare var senator Bérenger från Paris. »le père de la pudeur», såsom han i anledning af sin verksamhet för sedlighetssaken blifvit kallad af de franska skämttidningarna. För hvarje gång mr Bérenger besteg talarestolen hälsades han med ett så intensivt bifall, att det vanligtvis dröjde flera minuter, innan han fick komma till ordet. Onekligen besitter han en i formelt hänseende glänsande förmåga, men den som aldrig så litet fått göra kekantskap med den franska retorikens konstgrepp känner sig dock tämligen oberörd och nöjer sig i allmänhet med att helt nyktert söka spåra »det långa talets korta mening». Den första kongressdagen var monsieur Bérenger utsedd att inleda den på programmet uppställda frågan rörande regeringarnas uppgift vid bekämpandet af den hvita slafhandeln. När han slutat sitt i tekniskt afseende glänsande anförande, som varade i närmare en timme och ofta afbröts af bifallsyttringar, hade man ett öfvervägande intryck af att egentligen endast hafva fått ett referat öfver Pariserkonferensens, enligt talarens mening, epokgörande beslut. Visserligen påpekade han de europeiska regeringarnas uppgift att genom diplomatiska förbindelser sins emellan möjliggöra utlämnandet af människohandlarna och att genom revision af de olika staternas strafflagar verka för stränga bestraffningar, men man fick dock ett smärt-

samt begrepp om svårigheten för att icke säga omöjligheten att sammanjämka anglosachsisk, germansk och latinsk uppfattning rörande såväl legislativa som administrativa åtgärder.

Ett intermezzo, som verkade rätt uppkryande mellan de allvarliga förhandlingarna, inträffade, då den lifliga mrs Sheldon Amos besteg talarestolen och på en slags fransk-tysk rotväliska, som hon dock slutligen på allmän begäran förbytte till engelska, fäste kongressens uppmärksamhet på den skändliga handel, som bedrifves i Egypten, ett land, där hon tillbragt en stor del af sin tid och hvilket hon ansåg som sitt andra fädernesland. Hon riktade en förebråelse mot den franska nationen att hafva bidragit till den afskyvärda affärsverksamheten genom att låta sina fartyg öfverföra hela skeppslaster med unga flickor till Egypten. Denna anklagelse, hvilken framställdes direkt till mr Bérenger, föranledde denne, som tydligen blef förnärmad, att i sin ordning förklara engelsmännen i detta hänseende vida brottsligare än fransmännen. Den franske statsmannens uttalande rörde en viss häftighet, och det började arta sig till en personlig tvist, som dock lyckligtvis i tid afbröts af ordföranden — vid detta tillfälle herr Saboureff — hvilken förklarade sig ej kunna tillåta indragandet af denna fråga i diskussionen. Man hade vid dr Werthmanns från Freyburg kraftiga uppmaning till bildande af en internationell liga mot all slags osedlighet nästan hunnit glömma denna historia, då mrs Amos, som tydligen ville hafva sista ordet, åter störtade upp på tribunen. Denna gång hade hon försett sig med ett hopviket exemplar af »The Times», kring hvilket hon vecklat ett svart sidenband. Vänd till auditoriet utbröt hon: »Mitt herrskap, här ser ni en karta öfver Egypten! Här (pekande på sidenbandet) ligger Sues-kanalen, på ömse sidor därom befinna sig Arabiska viken och Medelhafvet, där de franska skeppen segla. Alltså finner man lätt, att det är fransmän och ej engelsmän, som förse Egypten med människooffer.» Mr Bérenger, som tydligen ej förstod att uppfatta saken humoristiskt, ämnade svara, då ordföranden ännu en gång afbröt de båda antagonisterna med några lugnande ord, och det hela resulterade i att kongressdeltagarna fingo sig ett hjärtligt och uppfriskande skratt.

Hollands, Italiens och Österrike-Ungerns representanter, fru Klerck, född grefvinna von Hogendorp, signora Gemma Muggiani och Fräulein Malwine Fuchs hade hvar för sig att meddela en mängd sorgligt intressanta fakta, af hvilka vi här anföra några å prof.

Såsom hamnar misstänkta för utförelse af lefvande handelsvaror nämndes särskildt: i Holland, Amsterdam; i Italien Genua och Neapel; i Österrike-Ungern, Triest och Fiume.

Antalet unga flickor, som öfver Genua föras till Sydamerika, anslås i medeltal till omkring 1,200 om året. Dessa komma alla från icke italienska stater; agenter rekrytera dem öfver hela Europa. De italienska flickorna utskeppas i regel från andra länders hamnstäder, särskildt Marseille, Antwerpen och Hamburg. Flickornas ålder växlar från 16 till 25 år; de resa i allmänhet i grupper på 5 till 8 och 10 med hvarje fartyg och uppgifvas vara vanliga tjänarinnor eller upppasserskor som söka arbete. De äro inlärdade att på förfrågan förklara sig ingalunda lockade, utan att de tvärtom gärna åtfölja en manlig ledsagare, som i allmänhet uppger sig vara gift med en af flickorna och släkt med de öfriga. Priset på den lefvande handelsvaran växlar; exempelvis må nämnas, att i Schweiz summan oftast uppgår till 1,000 francs pr styck och att den i Buenos Ayres varierar från 500 till 2,000 francs.

Att föräldrar själfva sälja sina döttrar hör i de judiska delarna af Galizien, ryska Polen o. s. v. ingalunda till det ovanliga. Ofta söker man locka de unga flickorna med löfte om äktenskap, man upprättar falska äktenskapskontrakt m. m. Det sydliga Ryssland tjänar som utförelseplats för unga flickor, hvilka därifrån öfverföras till Turkiet. Det inre af Ryssland besökes oupphörligt af agenter, som upphandla »friska varor», framför allt unga blonda flickor, enär dessa, af turkarna föredragas.

* * *

När man i minnet dröjer vid Svenska läkaresällskapets och Öfverståthållareämbetets afböjande svar på de många petitioner rörande upphäfvandet af prostitutionens reglementering, som förliden vinter under den storartade sedlighetsrörelsen i vår hufvudstad kommo till stånd, är det egendomligt att därmed sammanställa den ståndpunkt man i utlandet allt mer och mer börjar intaga till denna fråga. Det är ej förhastadt att påstå, att på kongressen i Frankfurt motståndarna till den reglementerade prostitutionen afgjort voro i majoriteten. Hvarje anförande, som innebar ett angrepp mot reglementeringssystemet och bordellväsendet, hälsades med de mest starka och ihållande bifallsrop, hvaremot ingen enda stämma höjdes till försvar därför.

Bland de talarinnor, som särskildt uttalade sig i reglemen-

teringsfrågan, må nämnas Frau Scheven från Dresden, hvilken rörande bordellväsendet uttalade de betecknande orden: »Wer den Markt gestattet kann den Handel nicht verbieten» — samt Fräulein Heymann från Hamburg. Den sistnämnda har, som man torde erinra sig, under senaste tid gjort sig känd genom sitt bemödande att skydda en ung svensk flicka mot Hamburgerpolisens öfvergrepp. Genom sitt modiga uppträdande har hon gjort sig förtjänt af de svenska kvinnornas tacksamhet, som äfven tagit sig uttryck i Kvinnokomiténs af den 5 februari till henne aflåtna adress. Fräulein Heymann är en blond dam af sympatiskt yttre; de tärda dragen vittna om utståndet lidande, och ögonens eld förråda en person, som är beredd att lefva och dö för sin öfvertygelse. När hon slutade sitt kraftiga anförande med orden: »Låt oss stänga bordellerna i stället för att polera ringklockorna på deras dörrar!» genljöd den stora salen af dånande bravorop.

För en hvar, som sysslar med denna fråga, måste det i själfva verket blifva mer och mer klart, att hela denna handel med människor har sin rot i prostitutionens reglementering, särskildt den form därpå, som medgifver och föreskrifver bordeller. Bort därför med det rättsvidriga system, som utgör det förnämsta hindret för ett effektivt motarbetande af den hvita slafhandeln!

Det återstår nu endast att yttra några ord om kongressens sällskapliga sida. Utom den förutnämnda välkomstfesten i Frankfurter Hof gaf den tyska nationalkomité den sista arbetsdagen stor middag i Palast-Hôtels stora festvåning, som strålade i den rikaste belysning, och påföljande dag föranstaltades af nämnda komité en utflykt till Homburg, å hvars kungliga slott käjsaren genom sitt öfverhofmarskalksämbe bjöd kongressens deltagare på frukost. Språkkunniga fackmän förevisade sedermera museer och öfriga sevärdheter, hvarefter återresan till Frankfurt efter en festlig »five o'clock tea» (inbjudning af staden Homburg) skedde kl. 6 e. m.

Om den storartade gästfrihet, som offentligt och euskildt visades kongressdeltagarna torde dessa hvar för sig hafva mycket att förtälja. Alla delegerade, som i likhet med undertecknad bodde i familj, instämma helt säkert af hjärtat i de ord, som yttrades af holländaren dr de Graaf under ett tal vid middagen i Palast-Hôtel: »In Frankfurt zeigt sich die Liebenswürdigeit epidemisch!»

Till slut blott en fråga: Har kongressen i Frankfurt am Main i någon mån kunnat medverka till att bringa den invecklade frågan om bekämpandet af den hvita slafhandeln ett steg närmare sin lösning?

Svaret är gifvet: Det är ej de från estraden kungjorda besluten, som är den förnämsta vinsten af sådana förhandlingar. De bestämmelser, hvarom denna kongress enade sig: bildandet af filialer till nationalkomitéerna, åvägabringandet af närmare förbindelser mellan de olika europeiska legationerna och konsulaten, kunna sålunda förefalla obetydliga resultat jämförda med den möda, de stora omkostnader, som dylika möten onekligen kräfva. Hvad som mer än allt annat kommer att påskynda frågans lösning är, om hvarje enskild kongressdeltagare genom beröringen med etiskt-socialt intresserade ädla personligheter blifvit stärkt och uppfordrad att hvar i sitt land kraftigare än förut söka verka för danandet af den sedliga folkopinion, som måste utgöra lagbestämmelsernas bärande kraft.

Clara Wahlström.

Elisabeth af Valois.

Midt emellan den sluga och grymma Katharina af Medici och hennes välkände samtida den dystre och fanatiska Filip II, de båda historiska personligheter, inför hvilka eftervärlden ovillkorligen betages af en rysning, står Elisabeth af Valois, dotter till den förra och maka till den sednare. Man kan icke nog förundra sig öfver att denna rena, obefläckade lilja kunnat spira vid ett hof sådant som det franska under Henrik II, och att det bland Katharinas många sorgligt ryktbara barn, fanns ett så oskyldigt, fromt och älskligt, att det af hela sin samtid med en mun liknas vid en himmelens ängel. Och hur ökas ej ens intresse, då man ser hur denna unga prinsessa i sin ålders och skönhets blomma utväljes till maka åt den mörke Filip, och hur hon vid hans sida lefver som ett mönster för en drottning, maka och moder, ehuru väl den stränga etiketten och den stela praktken vid det spanska hofvet måste hafva utgjort en stor kontrast till det glada, glänsande lifvet i Frankrike under huset Valois sista regenter.

Elisabeth var Henrik II:s och Katharina af Medici äldsta dotter och uppfostrades af sin moder på det omsorgsfullaste tillsammans med sina bröder. Katharina var under Elisabeths barndom endast Dauphine och lefde tillbakadraget och utan allt inflytande på regeringsärendena, under det att hon väntade på att hennes stund skulle komma i enlighet med en spådom af den berömda astrologen No-

stradamus. Hon ägnade under tiden allt sitt intresse åt sina barn och utöfvade ifrån deras späda barndom ett så starkt inflytande på dem, att hvarken söner eller döttrar någonsin helt förmådde frigöra sig därifrån. Ännu såsom drottning af Spanien sades det om Elisabeth, att hon kom i darrning, då hon mottog ett bref ifrån sin moder och Marguerite, den yngsta dottern, berättar i sina autobiografiska anteckningar om den vörnadsfulla fruktan, som hennes moder ingaf henne.

Elisabeth hade först varit bortlofvad åt Don Carlos, Filips unge son, »men» säger Brantôme, den franske krönikören, »då konungen, som nyss blifvit änkring, såg Madame Elisabeths porträtt, fann han henne så skön och så alldeles i sin egen smak, att han behöll henne för sig själf», (*commençant toute charité par lui-même*). Man har dessutom anledning antaga, att Filip straxt efter den stackars Mary Tudors död friat till hennes syster drottning Elisabeth af England utan att få hennes ja, och att han nu, genom att ofördröjligen ingå ett annat äktenskap, velat visa denna, huru litet han lade sin motgång på hjärtat. Visst är, att han endast varit änkring några få månader, då han åter trolofvade sig med Elisabeth af Valois. Det påstods sedermera, att det var just förlusten af hans sköna unga brud, som hos den olycklige Don Carlos grundlade det hat mot fadern, som under de sista åren af hans lefnad fyllde hans hjärta, och som han ej ens i sitt eget intresse förstod att undertrycka eller dölja.

Innan Elisabeth anträdde resan till sitt nya fädernesland vigdes hon den 24:de juni 1559 vid konungen af Spanien, hvars representant utgjordes af Hertigen af Alba, Nederländernas blifvande förtryckare. Den spanske ädlingen kom till Frankrike åtföljd af en lysande skara af spanska och flamländska adelsmän, bland hvilka märktes Filips gunstling, prinsen af Eboli, den unge prinsen af Oranien och grefve Egmont, samt emottogs af det franska hofvet med utomordentliga hedersbetygelser. Alba själf uppträdde med verklig spansk grandessa och Henriks hofmän beundrade i synnerhet det vörnadsfulla sätt hvarpå han behandlade sin blifvande drottning. Bröllopet blef ett dubbelbröllop, i det att Frankrikes Dauphin på samma gång förmäldes med den unga Maria Stuart, som alltsedan sin tidigaste barndom vistats i Frankrike och med de kungliga barnen delat Katharinas moderliga omsorger och undervisning. Efter vigseln satte Alba å sin herre konungens vägnar en diamantring af oskattbart värde på Elisabeths finger och den betydelsefulla händelsen firades därpå med de praktfullaste fester samt flere dagars torneringar och vapenlekar. Konung Henrik, som

med passion älskade alla ridderliga öfningar och själf var en mästare däruti, deltog i leken och besegrade gång på gång alla sina motståndare samt uppmanade till sist själf ännu en, en ung skotte vid namn Montgomery, att äfven uppträda emot honom. Motvilligt villfor denne hans begäran med den påföljd, att hans lansspets splittrade konungens hjälm och inträngde uti hans öga. I tio dagar led den olycklige Henrik tillfölje däraf de grymmaste plågor, hvar efter han afled endast fyrtiotvå år gammal. Ehuru icke i besittning af verkligt stora egenskaper måste han dock hafva varit mycket älskad, ty dåvarande engelske ambassadören vid hans hof. Sir Nicholas Throckmorton omtalar särskildt huru hög och låg sörjde konungen »med stor och högljudd klagan» samt att han såg både män och kvinnor gjuta tårar öfver hans fränfalle.

Det var under dessa sorgliga förhållanden som den unga Elisabeth måste lämna Frankrike och de sina, hvilka hon mycket älskade. Icke förr än i januari följande år uppnådde hon dock spanska gränsen öfver bergspasset vid Roncevalles, där hon emottogs och välkomnades af Filips utsände hertigen af Infantado, en af Kastiliens förnämste och rikaste män. Denne medförde i sin svit icke mindre än 2,500 adelsmän, och för den unga drottningens upppassning funnos ej mindre än femtio pager, alla klädda i dräkter af silfverbrokad. Kastiliens ridderskap utvecklade alltid en särskild lyx, då det gällde sina hästars munderingar, och vid detta tillfälle lär den hafva varit så stor, att sadeltäcken funnos besatta med ädla stenar till ett värde af 2,000 dukater. I samma stund Elisabeth satte foten på spanskt område hälsades hon af den allvarlige kardinal Mendoza med följande ord ur den fyrtiofemte psalmen: »Hör, dotter, gif akt, och vänd ditt öra till, förgät ditt folk och din faders hus», hvarpå biskopen af Burgos fortsatte med den följande versen: »så skall konungen hafva sin lust i din skönhet». Det var väl ej alldeles så lätt för den knappt femtonåriga Elisabeth att gifva ett lämpligt svar på detta högtidliga tilltal, men historieskrifvaren De Thou, som befann sig i hennes följe, berättar huru hon ögonblickligen fann sig och svarade de båda dignitärerna med leende min och i ordalag fulla af både mildhet och majestät.

Färden gick nu vidare tvärs öfver den Pyreneiska halfön ned till Guadalajara, där den verkliga förmälningen skulle äga rum, och där man gjort stora förberedelser i och för den kungliga brudens emottagande. Under hela resan hälsades Elisabeth af de jublande folkmassorna med den sköna benämning, som sedan förblef hennes egen: »Isabel de la Paz», fridens Isabella. Det var nämligen som en bekräftelse på det länge efterlängtade fredsslutet de båda län-

derna emellan, som det kungliga äktenskapet kommit till stånd och i Frankrike hade denna söderns fridkulla erhållit binamnet »Brin d'olivier».

Elisabeth, eller såsom hon i Spanien alltid heter, Isabella, gjorde sitt högtidliga intåg i Guadalajara ridande på en mjölkhvit häst och iklädd en dräkt af hermelin. Det kungliga brudtåget gick först till stadens kyrka, där en högtidlig mässa afhördes och Te Deum afsjöngs, hvarpå Elisabeth fördes till hertigen af Infantados ståtliga palats, vidt berömdt för sin bekväma och dyrbara inredning, som gjorde, att ej ens konungafamiljen försmådde att gästa det-samma. Vid trappan emottogs hon där af Iuana, Filip II:s syster, hennes blifvande sällskap och trogna följeslagarinna, hvilken efter att hafva välkomnat henne, förde henne till en sal i öfre våningen, där hon inväntades af både Filip och hans son. Filip var vid denna tidpunkt trettiofyra år gammal och flere samtida historie- och krönikeskrifvare berätta, att Elisabeth, som aldrig sett honom förr, nu betraktade honom så länge och så ihållande, att konungen till slut fann sig föranlåten att skämtsamt fråga, om hon försökte upptäcka något grått hår på hans hufvud. Vi, som endast känna honom så-dan han i historien ter sig, hafva svårt att tänka oss, att Filip II någonsin skämtat. Åsynen af den af ungdomlig skönhet strälände Elisabeth var dock väl ägnad att, om ock blott för ett ögonblick, skingra hans dysterhet och stämma honom blidare.

* * *

Det kan här vara af intresse att se till hurudan den så mycket omtalade konungen i själfva verket såg ut. Långt ifrån att äga ett obehagligt yttre, hade Filip tvärtom i sin ungdom varit omtalad för den skönhet han ärft af sin moder, Isabella af Portugal, som han mycket liknade. De porträtt af Titian, man har af honom, framställa honom innan år och sjukdom härjat hans utseende och regeringsomsorger och bekymmer lämnat spår efter sig i hans ansikte. Långt ifrån att vara mörk hade Filip en ljus, frisk hy och ljusgult hår och skägg. Han hade ärft käjsar Karls blåa ögon och näsan var fin och rak. Det enda, som egentligen var fult var den s. k. österrikiska underläppen samt den starkt framskjutande nedre käken. Hans växt var under medelstorlek, men figuren var smärt och välbildad. Hans uppsyn var, äfven i ungdomen, allvarsam och öfvergick med åren allt mer och mer till melankolisk dysterhet, hvilken, äfven den, fanns i familjen.

Just vid tidpunkten för Elisabeths ankomst skriver en af de för sin iakttagelseförmåga så berömde venetianske ambassadörerna om honom, att man i hans närvaro framför allt blef medveten om

det utseende af högtidligt majestät, som hvilade öfver hela hans personlighet, och hvilket ännu mer förhöjdes af hans sätt att kläda sig; konungen uppträdde nämligen aldrig i granna färger, utan bar alltid enkla men dyrbara svarta siden- eller sammetsdräkter, hvilka ofta utbyttes mot likadana nya. Hans uppsyn var allvarlig och han talade med mycket låg röst, men emottog hvem det vara må med nedlåtenhet och åhörde alltid tåligt och uppmärksamt alla andraganden. Hans svar voro alltid bestämda och välvilliga samt understundom åtföljda af ett älskvärdt leende, »men» tillägger ambassadören, »hans dolk följde tätt efter hans leende». Löften vaknade han sig att afgifva och mot de främmande sändebuden visade han sig alltid förbehållsam. Hans hälsa var ej god, trots det att han var mycket måttlig i mat och dryck och förde ett så regelbundet lif som möjligt. Han var ytterst noga med uppfyllandet af sina religiösa plikter och förde, då det lät sig göra, ett tillbakadraget lif. Det han mest älskade var landet och ensligheten och han plögade ofta draga sig undan hofflivets tvång till något af de kungliga lustslotten, där han då oafbrutet arbetade utan att låta sig störas af något. Han höll både dvärgar och hojnarrar och plögade i tintal underhålla sig med dem på sitt eget rum. »Man har», säger en hans biograf i nyare tider, »förebrätt honom hans sparsamhet och snålhet och påstått att han vid hofvet så småningom drog in all prakt och allt öfverflöd. Men», tillägger han, »det vore godt att man icke haft något värre än detta att förebrå honom».

Sådan var nu den man, hvars gemål Elisabeth skulle blifva. Själf var hon en verklig skönhet och enligt Brantômes entusiastiska beskrifning »lika god som hon var vacker». »Hon var», säger han, »lång och smärt och den längsta af alla Katharina af Medicis flöttrar, något som mycket behagade spanjorerna, hvars kvinnor oftast äro under medelstorlek, därjämte en äkta Frankrikes dotter, klok, kvick, skön och god. Hon hade vackra mörka ögon och rika svarta lockar».

Förmälningshögtidligheterna firades följande dag, den 25:te februari, och högtidlighöllos medelst dukade bord på den lilla stadens torg och springbrunnar, som flödade med vin i stället för vatten. På aftonen uppvaktades de nyförmälda med ett ståtligt fackeltåg. Nästa morgon färdades hela den kungliga familjen vidare till den gamla kärsarstaden Toledo, i hvars ståtliga alcazar den till en tid ämnade vistas. Vid stadsporten emottogs Filip och hans unga drottning med triumfbågar och äreportar samt en procession, där medlemmarna af inkvisitionsdomstolen gingo i spetsen. Folket fyllde gatorna och glädjerop skallade Elisabeth till mötes. Blomsterkranzar smyckade alla balkonger och granna och dyrbara tyger voro

spända tvärs öfver gatorna, så att den kungliga cortégen skred fram såsom under ett tak. Själfva intåget räckte sex hela timmar och kosan styrdes först till den härliga katedralen och därefter till morernas gamla fästningsliknande palats, där Karl V så gärna höll sitt hof. Till firandet af konungens förmålning föranstaltades nu festligheter af flera slag, bland hvilka särskildt storartade tjurfäktningar samt den största *auto da fe* Toledo någonsin skådat, båda delarna på el *Zocodover*, ett litet halfcirkelformigt torg alldeles invid katedralen. Hela den kungliga familjen satt på sammetsdynor under tält af dyrbara tyger och gobeliner, hörde först en dominikanermunk predika och betraktade sedan de arma offren, som på schavotten midt framför tältet ikläddes sina hemska *san benito* dräkter. Det var antagligen icke första gången den unga drottningen såg kätteriet bestraffas, ty redan i sitt eget fädernesland hade hon haft mer än ett tillfälle att bevittna dylikt. Att hon dock måtte hafva hyst medlidsamma känslor, förstå vi däraf, att det berättas huru hon, året därpå, då en annan *auto da fe* ägde rum på samma ställe, genom sina böner räddade en ung flamländsk page vid namn Charles Estreet. Rörd af hans ungdom och den hemska död han gick till mötes, lade hon sig ut för honom hos konungen, som också slutligen benådade honom. Detta ville icke säga litet för Filip, som en gång yttrade de kända orden: »Om min son vore en kättare, skulle jag själf bära fram ved till att bränna honom med». Naturligtvis måste pagen afsvärja den protestantiska läran, men så stort var i Spanien det fanatiska nitet om den rena tron, att detta i vanliga fall alldeles icke räddade affällingen från döden.

Elisabeths deltagande uti bröllopfestligheterna i Toledo afbröts hastigt och oväntadt genom hennes insjuknande uti de i Spanien ända ned till våra dagar så gängse smittkopporna, för hvilka ej ens medlemmarna af det kungliga huset tycktes vara säkra. Lyckligtvis var sjukdomen icke elakartad och man hyste inga farhågor för den unga drottningens lif, men desto flera för hennes skönhet och hennes hy. Många voro de kurirer, hvilka dessa veckor gingo öfver Pyreneerna för att tillföra Katharina af Medici underrättelser från hennes dotter samt öfverbringa åt denna de franska läkarnas föreskrifter om hvilka medel, som borde försökas för att förhindra kopporna att efterlämna ärr. Det medel, som användes bestod af utsvettningen (*sueur*) från nylagda ägg och det med den påföljd, att ej ett enda märke syntes efter det svåra utslaget.

(Forts.)

Ebba Ramsay.

»Våra barns nöjesläsning.»

Några ord med anledn. af Gurli Linders broschyr.

Det ämne, som behandlas i den lilla skrift, som bär ofvanstående namn, är icke nytt — liksom öfver hufvud taget intet ämne mellan himmel och jord — och förf. gör också den ganska riktiga anmärkningen i början af sin afhandling, att »förströelseläsningens beskaffenhet, dess betydelse för och inflytande på den uppväxande ungdomen» blifvit mycket omskrifven och omdiskuterad*). Icke desto mindre är en revidering af hithörande område, liknande den fru Linder företagit, både nyttig och nödvändig, dels emedan barnlitteraturen, i likhet med alla andra kulturföreteelser, är underkastad utvecklingens lag och således uppfattningen rörande densamma växlar med tidsriktningen, dels emedan det ej existerar någon för mänskligheten viktigare fråga än den, som rör det uppväxande släktets intellektuella och moraliska daning. Och att därvid de böcker, som sättas i de ungas händer, spela en högst betydande roll, därom torde ej råda mer än en mening.

Den broschyr här är fråga om är delvis kritiserande, delvis vägledande. Äfven om beträffande så väl den ena som den andra uppgiften förf. ej alltid verkar öfvertygande, måste man hålla henne räkning för den måttfulla, lidelsefria form, hvori hon framför sina argumenter. Det är många förståndiga ord man får till lifs, på detta hundratal sidor, hvilka visserligen visa, att förf. skattar åt den radikala tidsandan, som drifver satsen om »det bästa åt barnen» därhän, att dessa skola få med äfven af det bästa afsedt för stort folk, utan hänsyn till om själaspisen är alltför kraftig för deras små magar, så besparas man dock från alltför påtagliga öfverdrifter. Därom bär den i många afseenden tänkvärda och intressanta lilla skriften vittne.

Densamma har emellertid åtföljts af en del offentliga diskussioner i samma ämne, förutom en ganska vidlyftig tidningspolemik. Detta har gjort frågan om »barnens nöjesläsning» mer aktuell än hvad broschyren enbart förmått åstadkomma, hvilken, som förf.

I sammanhang härmed påpekas artikeln »Något om våra nyare barnböcker» af Lilly Engström, Dagny 1890, häft. 4, där en del af de i fru Linders broschyr framhållna synpunkterna återfinnas.

blygsamt nog erkänner, »ingalunda gör anspråk på att ha behandlat ämnet utförligt». Att bringa en diskussion i gång var ju samtidigt förf:s önskan, och denna har hon nu fått uppfyllt. Då så väl i fru Linders skrift som i det offentliga meningsutbytet Fredrika-Bremer-Förbundets egenskap af granskningsnämnd för den årligen utkommande barn- och ungdomslitteraturen kommit på tal, och delvis underkastats en ganska sträng kritik, är det väl på sin plats att dess tidskrift yttrar sig i saken. I största korthet må det här ske, ehuru naturligtvis utan anspråk på att lämna något nytt uppslag till själva diskussionen. Man får ju förutsätta att de framstående skriftställare och pedagoger, som nyligen uttalat sig, sagt det bästa och väsentligaste, som för närvarande är att säga i ämnet, och att deras ord ännu äro i godt minne.

* *

Till börja med må här en öfversikt af innehållet i fru Linders arbete meddelas.

Förf. inleder sin lilla skrift med att erkänna det berättigade, ja, nödvändigheten af en speciell barndoms- och ungdomslitteratur, men hon anser — och hvar och en som aldrig så litet känner till dessa förhållanden måste ju ge henne rätt — att densamma, »både hvad beskaffenheten och mängden beträffar, nått en utveckling, som i flera afseenden kräfver ett gif akt». Börjande så att säga från början eller med bilderböckerna, ger förf. sin mention åt de högst förträffliga sådana, både till innehåll och utstyrsel, som på de senaste åren uppstått i vårt eget land, och varnar samtidigt för de för småfolket afsedda många »öfversättningarna och bearbetningarna af dåliga utländska alster», »dessa ohyggliga företeelser med banal text och underhaltiga illustrationer, med tyska flaggor och engelska plumpuddingar», som skämma smaken och genom sin prisbillighet uttränga den goda inhemska varan. Billighetsupplagor af våra svenska barnkammarböcker, dessa för ögat så smekande, för barnasinnet så tilltalande små konstverk, som vid deras första uppträdande varit så vinstgifvande för förläggarna, förordas varmt, icke minst i fattigmans barns intresse, hvilket så sällan tillgodoses, då det är fråga om de litterära behofven.

Det kapitel, som ägnas åt »sagböckerna», det andra stadiet på nöjesläsningens väg, lämnar genom sin vackra och träffande utläggning af sagoberättandets nu nästan utdöda konst, ej rum för några anmärkningar. Hvilken erkänner ej »de gamla, goda sagornas»

tjusning, ja erfar ej en vemodig, nästan beklämmande känsla vid tanken på, att tiden en gång skall bli så gammal att de förlorat sin charme. Vi äro på god väg därtill redan, och måste man icke därför värna om sin sagoskatt som en helgedom, hvilken hotas med tillintetgörande? Med rätta påpekar också broschyrens förf., att »det finnes på detta område redan så många skatter af förstklassigt värde», som böra bevaras och omhuldade, att man måste protestera mot många af de moderna sagoförfattarnas »underhaltiga, i bästa fall medelmåttiga anrättningar af andlig barnapris.»

Men om det äfven för våra små i barnkammarestadiet är viktigt, att deras »studier» ledas i den rätta strömfåran, är det naturligtvis först med skolåldern, som nöjesläsningen får sin för karaktärsdaningen afgörande betydelse. Så snart barnet behärskar tryckbokstäfverna öppnar ju litteraturen sina portar, med allt hvad därinom dväljes af godt och ondt, för det mottagliga sinnet. Nu är det den kloka och erfarna ledningen måste gripa in för att ej de små skola gå alldeles vilse i böckernas labyrint. Broschyrförf. underkänner icke vikten af en sådan ledning, men enligt hennes uppfattning är den som hittills stått våra barn till buds alltför otillräcklig. Hvad som då i främsta rummet lägges den nu rådande meningen till last beträffande hvad som är lämpligt till nöjesläsning för barn är, att »det kräfts och uppstått» *»en speciell barnlitteratur, utan fäste i den äldre och utan allt samband med tidens kraftigaste litterära strömningar»*; och, säger förf. vidare, »att den åsikten blifvit tämligen allmän, att med några få undantag endast denna litteratur är den för uppväxande ungdom lämpliga.»

* * *

I ofvanstående af förf. själf kursiverade ord har hon tydligen velat lägga tyngdpunkten af sina argument för ett friare åskådningssätt vid valet af de ungas nöjesböcker, liksom hon anser, att den gängse föreställningen om hvad som är lämpligt eller ej att läsas af barn i främsta rummet tarfvar en omstörtning. Hvad hon vill bevisa är, att litteraturnivån hittills satts lägre än hvad nutidsbarnets utveckling kräfver, och närmast vänder hon sig mot Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité, den på detta område mest anlitade auktoriteten, hvars åldersnorm betraktas som i viss mån missvisande och hvars hela uppfattning af sin uppgift i alla händelser anses för trång och ensidig. Innan jag besvarar de direkt mot bokkomitén riktade anmärkningarna, är det af intresse att se hvad förf. anför som bevis för sina satser.

Angående »snömosböckerna» och deras så väl estetiskt som moraliskt sedt föga uppbyggliga innehåll, yttrar förf. en del sanna och träffande saker; på samma gång konstateras, helt säkert till glädje för litet hvar, att den stränga censur, som dessa slags litteraturalster de sista åren underkastats, bidragit till att minska deras antal. Det återstår dock tillräckligt af medelmåttig, för att ej säga underhållig vara, i synnerhet af utländskt fabrikat — man behöfver bara erinra om de många bloddrypande indianböckerna och de sötsliskiga och banala back-fisch-berättelserna af engelskt och tyskt ursprung, som utkomma hvarje jul — för att göra en litterär besiktning snäms inskridande befogad. Ja, detta erkänner ju äfven fru Linder, ehuru hon vill gifva dess granskningsskyldighet en nära nog obegränsad räckvidd.

Med mycken samvetsgrannhet fullföljer förf. *sin* uppgift som granskare af för handen varande förhållanden. Bland annat underställer hon »nära 300 listor, uppsatta af skolbarn i åldern 6—16 år på deras älsklingsböcker» en mycket inträngande undersökning. I allmänhet har hon därvid gjort den iakttagelsen, »att nöjesläsningens nivå är låg.» Hvad enquëten än må visa för resultat, både intressant och nöjsamt är det att taga del af fru Linders bok-statistik, där man kan följa våra unga på deras vandring i böckernas värld, hvori Heidenstams »Karolinerna» och adresskalendern utgöra så att säga gränsstenarna, mellan hvilka beskrivas de mest oregelbundna kurvor af estetiska studier. I det stora hela skulle ju det sammanförda materialet, hvilket visar på en ej alltför högt uppdrifven intelligens hos Sveriges yngre släkte, verka nedslående, om icke däribland äfven förekommer ett och annat prof på en fenomenalt högt uppdrifven andlig mognad. Så finner man bland de oifentliggjorda urvalslistorna sådana öfver ett par ungdomars nöjesläsning under uppväxtåren, meddelade — och man kan tänka sig med hvilken stolthet! — af deras moder. Om de, som broschyrförf. menar, erbjuda för andra mödrar en god ledning vid valet af ungdomsläsning lämnar jag därhän.

Af dessa listor framgår, att dessa små professorsämnen bland mycket annat, som här är för vidlyftigt att uppräknas, vid 5 år studerat »Odhners svenska historia för medelklasserna»; vid 6 år ägnat »fortsatt läsning och begrundande af Fädernas gudasagor samt Eddan», vid 8 år fördjupat sig i »Faust» (Rydbergs öfversättning) och »Medeltidens magi»; vid 9 år läst »Lübkes de bildande konsternas historia; vid 10 år »Rydbergs samlade skrifter i följd», tills det

hela vid 13 år kulminerar i »Tieles allmänna religionshistoria» och »Koranen»! — Tanken svindlar inför den lärdomsbyggnad, som dessa unga vetenskapsidkare upprest åt sig, allra helst som man till yttermera visso blir upplyst om, att just dessa barn haft rikligare tillgång än de flesta andra på rolighetsböcker, men hvarken brytt sig om att läsa eller äga några sådana.

Medlidande torde, för att tala allvarsamt, vara den första känsla, som nyktert tänkande föräldrar och uppfostrare erfara, då de höra talas om denna brådmogenhet, icke någon vidare åtrå att ställa lärdomensreceptet sig till efterrättelse. — Knappast någon af de mycket betecknande och intressanta uttalanden af våra främsta nu lefvande författare om deras nöjesläsning, som fru Linder lyckats förskaffa sig och som meddelas i broschyren, visar på, att ens dessa »främste» som barn varit hemfallna åt några djupgående studier af allvarligt slag. Tvärtom ser man däraf, att barn i alla tider och under alla förhållanden äro barn, tänka, handla och läsa som barn, och att läslusten visserligen är mera påfallande hos de rikt begåfvade, men att i fråga om valet af lektyr, densamma oftast är beroende af hvad de unga »komma åt» i bokväg, inte af någon målmedveten studieplan. De exempel förf. framdrar, intressanta i och för sig, äro således inte riktigt väl valda för att belysa just det hon önskar ha fram.

* * *

Hvaråt är det då egentligen fru Linder siktar? I det föregående är ju hennes ståndpunkt påpekad, men den kan ytterligare formuleras så: att »så stor frihet som möjligt bör lämnas barnen att i sin läsning välja det för dem individuellt lämpliga». Detta mål vinnes, menar förf., om »såväl vårt eget lands vitterhet som världslitteraturen», i långt större utsträckning än hvad hittills skett tjänar som »undersökningsmaterial», ur hvilken denna läsning skall hämtas.

Här se vi nu hufvudsumman af bokkomiténs uraktläthenhetsynder angifven. Det »undersökningsmaterial», som den lagt till grund för sitt granskningarbete, är för snävt tilltaget, och framför allt är åldersgränsen gjord efter en så låg måttstock att densamma, om den noggrannt efterföljdes, »skulle på ett stort antal barn verka rent af skadligt». — Detta är »den allmänna meningen» påstår fru Linder. En hård anklagelse, som emellertid icke kan träffa dem det vederbör särdeles djupt, emedan det mångåriga, oegennyttiga och

samvetsgranna arbete, som bokkomitén nedlagt på sin granskningsuppgift (märk, den som skrifver detta står fullkomligt utanför komitéarbetet) icke saknat erkännande äfven från håll, som i lika hög grad kunna anses representera »den allmänna meningen». Ja, vore komiténs inlägg i uppfostringsarbetet så ödesdigert, som förf. af föreliggande skrift förmenar, hade den väl näppeligen lyckats tillvinna sig den ställning af rådgifvande, situationen behärskande auktoritet, hvilken den, enligt fru Linders utsago, för närvarande äger. I det hela är det för komiténs i hög grad tillfredsställande att få sin betydelse som litterär auktoritet på detta sätt fastslagen; det kan ej annat än soulagera dess själfkänsla, äfven om den uppmärksamhet, som kommit den till del, ej varit uteslutande af det smickrande slaget.

Frågan ställer sig nu: hvad har komiténs uträttat under de 12 år den i dess nuvarande form utöfvat sin verksamhet? Utan att alltför mycket öfverskatta de vunna resultaten, kan man hänvisa till *ett* såsom fullt påtagligt: utmönstringen ur bokmarknaden af de största afarterna inom barnlitteraturen. Den censur, som komitén utöfvat, har så till vida visat sig välgörande, att den lagt kapon på barnboks författarnes skrifklåda och verkat återhållande på förläggarna. De många utdömande kritikerna i komiténs bokrevy visa, att den icke varit nådig mot det undermåliga och dess oberoende ställning har gjort, att den icke behöft låta sig ledas af andra hänsyn än sin allvarliga sträfvan att söka finna ut det bästa åt barnen. Att komiténs ärliga och opartiska tillvägagående vid sina domslut i allmänhet uppskattats t. o. m. af dem, hvilkas intressen, åtminstone ekonomiskt sedt, stått mest på spel, nämligen våra herrar bokförläggare, bevisas af den stora beredvillighet, hvarmed dessa hvarje jul skynda att underställa den utkommande barn- och ungdomslitteraturen komiténs bedömande, och detta till trots för att den utöfvade kritiken ej alltid kunnat vara till utgifvares belåtenhet. Att man icke lyckats bannlysa allt af mindervärde från boklådornas barnboksafdelning och få endast verk af förstklassig beskaffenhet till stånd, får man ej räkna komitén alltför mycket till last. Ingen censur i världen, den må vara aldrig så vederhäftig, sitter inne med makten att hindra vattenskoteten på litteraturens träd att spira upp och frodas; man får vara glad om man lyckas reducera deras antal så pass, att de icke förkväva den goda växten. Och så mycket kan med full rätt sägas att bokkomitén åstadkommit.

Återstår emellertid de egentliga anklagelsepunkterna: det begränsade »undersökningsmaterialet» och »åldersgränserna»-

Hvad den förstnämnda angår är det tydligt, att alla de, som uppträdt kritiskt mot bokkomitén, i detta afseende utgått från en falsk förutsättning. Hvad är i själfva verket bokkomiténs syfte? Från första början synes det ha varit klart angifvet: »att granska och bedöma den för året utkommande barn- och ungdomslitteraturen.» Komitén har aldrig ansett sig vara eller uppträdt med anspråk på att gå och gälla för en vitter areopag, hvars domvärjo hela världslitteraturen är underkastad. Det är egentligen till dess egen stora förvåning den nu i en hast utrustas med en lärd akademis hela ansvar och betydelse — ja, kommit under den för dylika anstalter oundgängliga fördömden — att kalfatras.

Sanningen beträffande Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité är emellertid den, att dess från början ganska blygsamma ändamål har varit: att tjäna den barnboksökande allmänheten till rådgifvare. Den har ansett att — utom den här ofvan påpekade välbehöfliga censoruppgiften — dess inskridande kunde vara af nytta, emedan barnlitteraturen var ett område, där de flesta äldre personer löpte fara att gå vilse om det ej räcktes dem en hjälpsam hand. Dess vägledning har således varit afsedd för den stora massan, af hem och hushåll och hvardagslifvets mångahanda upptagna mammor, för alla dessa af sitt ämbete och sina affärer absorberade pappor, för de många välvilliga farbröder och andra fullvuxna, som önska lyckliggöra de små med en bok till julgåfva, men stå rådvilla inför det kaos af vittra alster, som belamra boklådornas disk.

För det mindertal mödrar och uppfostrare, som sitta inne med det mått af »omdöme, intuition och beläsenhet», hvarom fru Linder talar i sin broschyr, och som utgöra betingelserna för den enda rätta förståelsen af barnens andliga kraf, är naturligtvis ingen granskningsnämnd af nöden; dessa torde ej behöfva någon annan »urvalslista» än den deras egen litteraturkänedom uppställer. Alltså det är för den okunniga allmänheten — och det att vara obevandrad i barnkammar- och äfventyrsböckernas värld innebär ju i för sig ingenting förklenande — som bokkomitén vill verka upplysande och vägledande, och det är med detta mål i sikte den arbetar

Nu är det sannt, att komitén under de senare åren, på grund af från olika håll framställda uppfordringar, frångått sin ursprungliga arbetsplan så till vida, att den medtagit sådana böcker, som ej egentligen tillhöra barnkammarlitteraturen. Den har således riktat sin urvalslista med arbeten, afsedda äfven för vuxen ungdom. Det är denna förtecknings ofullständighet komiténs veder-

sakare anse som bevis för hela arbetets inkompetens. Villigt måste då erkännas, att komiténs boklistor uppvisa åtskilliga luckor, att där saknas t. ex. Fröding, Heidenstam, Lidner, Shakespeare, för att endast nämna några af de stora författare, hvilka fru Linder uppräknar som öfverhoppade*). Svaret på denna tillvitelse blir detsamma som det redan afgifna. Komitén har icke gifvit sig ut för att vara ett allsmäktigt litteraturråd, som tyranniskt föreskrifver att detta och intet annat bör läsas. Den lämnar, särskildt beträffande valet af förströelseläsning för den mognare ungdomen, åt hemmen att afgöra hvad som är lämpligt eller ej, under förutsättning att »standard-works» så väl af inländska som utländska författare äro alltför väl kända för att behöfva en särskild rekommendation.

Ett fördomsfritt studium af komitélistorna gifver för öfrigt vid handen, att komiténs litterära synvidd ej varit så begränsad, som broschyrförf. håller före. Historiska arbeten, reseskildringar, naturalhistoriska verk, ja, äfven ett ej ringa antal norska och danska böcker, stå upptagna, och om i allmänhet den moderna skönlitteraturen där intager ett sparsamt rum, är det, emedan enligt komiténs uppfattning, densamma — på några lysande undantag när — icke är afpassad för barn och ungdom. Betraktas denna åsikt som trång, får komitén trösta sig med, att den kan räkna meningsfränder bland en mycket vidsträckt krets af upplysta barnuppföstrare i vårt land.

Detta hindrar ej att komitén är villig att erkänna, att dess listor ej äga den fullständighet som det vore önskvärdt, att de besutte. Det brådskande och forcerade arbetet, som granskningen af de vid jularna, ofta i sista stund utkommande barn- och ungdomsböckerna kräfver, förklarar till dels de befintliga luckorna. Dessa brister ha komitén sedermera försökt få utjämnad genom att komplettera de s. k. urvalslistorna med åtskilliga i julrevyerna saknade arbeten. Att icke desto mindre verkliga bokkännare skola upptäcka tomrum komiténs kataloger, faller af sig själf, ja, äfven om man med fru Linder är öfvertygad om »att komitén sitter inne med den stora litteratorkänedom, som erfordras för att kunna framlägga ett material, samlat ur vår egen som andra kulturländers vitterhet från skilda tider», så ligger det utom möjlighetens gräns att göra ett bokurval som är höjdt öfver all kritik.

*) Här bör påpekas, att den sist utgifna urvalslistan är för år 1897. En ny sådan för 1902 är under omarbetning, och där skall man finna många af de nämnda författarna upptagna.

Återstår nu den så mycket kalftrade åldersgränsen, från 6 ända till 17 å 18 år. (De senare årens urvalslistor sänka emellertid åldern till 16 år.) Att komitén betraktat sina åldersbestämmelser som något ungefärligt, icke som ett oomkullrunkeligt fastslående, trodde den i detta den fria bestämmelserättens tidehvarf icke närmare behöfde preciseras. Komitén anvisar en viss måttstock, sedan står det ju hvar och en fritt att maka på åldersgränserna. I främsta rummet är det en praktisk åtgärd, som vidtagits i och för underlättande af bokinköpen i synnerhet vid julen, bokmarknadens egentliga omsättningstid hos oss. Köparen, som står där i valet och kvalet om hvilken bok är lämplig för den eller den åldern, är ju vanligen i detta fall hänvisad till den säljande ynglingens visa råd. En tryckt vägledning har därför visat sig vara en god hjälp, hvilken så väl de rådvilla bokköparne som bokhandlarne gärna anlita.

Men äfven om komitén i en del fall utgått från en något låg beräkningsskala beträffande våra barns andliga smältningförmåga, har väl den förlust som därigenom åsamkats de unga när allt kommer omkring varit så särdeles stor? Man har då åtminstone icke på sitt samvete att ha uppmuntrat den »snobbläsning», mot hvilken fru Linder med rätta varnar.

Dock spørsmålet om en och annan liten barnboks större eller mindre litterära värde, ja, införlifvandet eller uteslutandet af det eller det diktverket ur barnens nöjesbibliotek är ju af underordnad betydelse, hufvudsaken är att såväl i lek som allvar läsningens höjande och förädlande inflytande skall göra sig gällande på det unga sinnet. Och med alla skiljaktigheter i estetiska smakfrågor, torde detta vara en sak hvarom alla uppfostrare kunna enas.

L. D—n.

Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk- sköterskebyrå.

I dessa dagar har Förbundet öppnat, hvad man kan kalla, sin första filial, d. v. s. en afdelning, tillkommen på initiativ af Förbundets styrelse och sorterande under densamma, men med egen lokal, egen föreståndarinna, egen själfständig verksamhet och egen administration: Fredrika-Bremer-Förbundets sjuksköterskebyrå. Namnet anger till fullo dess syfte: en byrå för sjuksköterskor. Men syftet med den nya afdelningen är tvåfaldig. På samma gång den är en platsförmedlingsanstalt, som tillhandahåller allmänheten sjuksköterskor, har den till sin uppgift att vara för sköterskorna själva en samlingsplats, dit de kunna taga sin tillflykt under fritiderna och där de i föreståndarinnans person finna ett moderligt stöd vid de svårigheter och pröfningar, som kunna möta under utöfvande af deras maktpåliggande kall.

Redan år 1889 lade Förbundet på uppmaning af hufvudstadens läkare till sin öfriga verksamhet en platsanskaffningsbyrå för sjuksköterskor. Denna har, som bekant, stått i förening med det öfriga byråarbetet och alltså varit beroende af dess tider och förhållanden. Afdelningen har varit så ordnad, att byrån tillhandahållit adresser på sjuksköterskor, såväl för privat sjukvård som för fasta platser å sjukhus, sjukstugor o. s. v. Endast väl kvalificerade sjuksköterskor ha blifvit inskrifna, och så vidt möjligt har byrån sökt göra sig underrättad om de respektive sköterskornas personlighet, duglighet och lefnadsförhållanden för att i hvar särskildt fall kunna bedöma deras lämplighet. Ett ungefärligt begrepp om utsträckningen af Förbundets verksamhet på detta område erhålles, då man erfar, att under dessa år 3,225 sjukbud förmedlats inom privat sjukvård, 100 tjänster å lasarett och sjukstugor anskaffats samt omkring 50 platser som församlingssköterskor, biträden vid privatklinik och dylikt tillsatts genom byråns försorg.

Under årens lopp har emellertid denna form af arbetsförmedling visat sig vara förenad med en del svårigheter. Vid sjukdomsfall gäller ju framför allt satsen: »snar hjälp är dubbel hjälp», och den omständigheten att sjuksköterskeafdelningen endast var öppen vissa förmiddagstimmar, vållade naturligtvis åtskilliga olägenheter. Detta, tillika med en

del förändringar, som sjukvårdsförhållandena i vår hufvudstad underkastats och en naturlig önskan att, så vidt möjligt, kunna följa med tidsutvecklingen äfven på detta område, har föranledt Förbundet att öfverflytta denna del af sin verksamhet till en fristående afdelning, förlagd till egen lokal och ställd under ledning af en fackutbildad föreståndarinna.

Med stöd af det cirkulär, som utfärdats med anledning af denna Förbundets åtgärd och utsändts till läkare och sjuksköterskor, meddelas här några uppgifter om den nya byråns ändamål.

»Fredrika-Bremer-Förbundets sjuksköterskebyrå förmedlar anställning af väl utbildade sköterskor såväl för enskild sjukvård som ock för sjukvårdsanstalter och distriktsjukvård på landsbygden.

»För sköterskas inskrifning å byrån fordras intyg af vederbörande läkare på genomgången utbildningskurs vid någon af våra större utbildningsanstalter för sjuksköterskor, hvilken utbildning bör omfatta minst 1 års teoretisk-praktisk kurs.

»Flertalet af de förut vid Förbundets byrå inskrifna sjuksköterskorna hafva erhållit ofvannämnda utbildning; af de öfriga kommer ett litet urval, sedan flera år synnerligen väl kända äldre sköterskor att bibehållas, oaktadt de ej äga ett helt års utbildning.

»Byråns läsrum står öppet för alla vid byrån inskrifna sjuksköterskor; de där befintliga tidningar, tidskrifter och böcker må dock endast läsas på stället.

»För vid byrån inskrifna sköterskor har Fredrika-Bremer-Förbundet utverkat rätt att å en del af de svenska järnvägarna resa för nedsatt biljettpris.»

Så långt de mera allmänna bestämmelserna. För vidare uppgifter om pris, villkor etc. hänvisas till de å byrån tillgängliga cirkulären samt de muntliga upplysningar, hvilka såväl byråns föreståndarinna som Förbundsbyrån med största beredvillighet lämna.

* * *

Ett besök i det nybildade sköterskehemmet, Tunnelgatan 25, nedra botten, efterlämnar ett allt igenom angenämt intryck. Det är, som det höfves ett företag i sin linda, tilltaget i liten skala, omfattar endast fyra rum och kök, men dessa äro in i minsta detalj så ordnade, att man skönjer den på en gång kärleksfulla och praktiskt kloka ledning, som skapat denna lilla värld. — Föreståndarinnans mottagningsrum i blekgrönt och hvitt måste äfven i denna i fråga om stilenlighet så granntyckta tid, framkalla ett utrop af förtjus-

ning. T. o. m. de moderna pinoredskap, som kallas telefonapparater — här den oundgängliga och mången gång så välsignelserika förbindelselänken mellan den hjälpbehöfvande yttre världen och denna hjälpbringande vrå — ha erhållit ett bord i ren empirestil, också i hvitt, till underlag. Det för sjuksköterskorna afsedda samlingsrummet är hemtrefligt och behagligt, bör kunna blifva en ljuflig fristad under någon hvilotimma för mången trött och utvakad arbeterska. Bokhyllorna, som väntansfullt stå uppställda vid väggarna, äro ännu skäligen tomma, men inbjuda välvilliga bokägare och andra för hemmet intresserade till benägen åtanke. Föreståndarinans privatrum samt ett rum med sängplats för två å tre sköterskor, och afsedt att mot billig hyra stå öppet för dem, som tillfälligtvis sakna bostad, komplettera, jämte kök och tambur, den lilla lägenheten. Tilläggas bör, att största delen af den prydliga inredningen tillkommit tack vare lån eller gåfvor af möbler och bohagsting, lämnade af det nya företagets vänner.

Hittills äro omkring 90 sköterskor inskrifna på den nya byrån. Denna hålles öppen för sjukbud medelst telefon hela dygnet om. Till föreståndarinna har Förbundet varit nog lyckligt att finna en person i allo lämplig för denna maktpåliggande uppgift: fröken *Sally Petterson*. Hennes mottagningstid är mellan $\frac{1}{2}$ 2 — $\frac{1}{2}$ 4 e. m., men då hon, som nämndt, har sin bostad inom lokalen, står densamma och den därifrån utgående verksamheten under hennes ständiga uppsikt.

Litteratur.

Elsa Finne af *Axel Lundegård*.

Axel Lundegård börjar Elsa Finnes lifshistoria med den i hans berättelser nästan sedvanliga bredt tecknade släktaftan, ur hvilken han så att säga lagar till åt sig de nödiga betingelserna för hufvudpersonens framträdande. Här är det första släktledet ren och ärlig bondestam. I det andra händer det sig att en adlig jungfru, i förtretten öfver sin kärleks missräkning på högre ort, ger sitt förfrusna blå blod i utbyte mot bondens materiella goda. I dessa på alla sätt omaka äktenskapsförhållanden föddes en enda son. Bortskämd som barn, blir han alltför vidlyftig som vuxen och rymmer slutligen från tjänst och land med en magyarsk sångerska, som

blir mor till hans barn. Med detta återvänder han som den förlorade sonen till sin genom hans lättsinne utarmade fädernegård, där han för återstoden af sitt lif slår sig ned med sin då femåriga dotter som sin mors nådehjon. Och så är man framme vid »det underliga barn, den främmande vildfågel» Elsa Finne, hvars lif och död författaren med denna bok velat förklara.

Sin barn- och ungdom lever Elsa Finne på fädernegården under sträng och allvarlig tuktan af den gamla farmodern, hvilken såmedelst vill söka bibringa henne kraft att bära eller forma sitt öde lyckligare, än hon själf mäktat med sitt. För bristen på ömhet söker Elsa ersättning hos sin far och sin lärare, hvilka båda gamle, hvar på sitt sätt skeppsbrutne män, öfverbjuda hvarann i svaghet för barnet. Bland dessa ruiner af människor och ting blir naturen hennes bästa tillflykt, den låter henne åtminstone längta och gråta i ro.

I närmaste stad blir hon konfirmerad af komministern, som gör det första väckande intrycket på hennes omedvetna kvinlighet, blir föremål för hennes svärmeri och utsmyckad med en mycket mångskiftande gloria. Efter detta kommer hon till Stockholm för att upplefva ett alldeles ointressant sammanträffande med en aktör, hvars uppgift i boken väsentligen tyckes vara att öka antalet af de själslöst egoistiska manspersoner med åsneöron, som Lundegård så gärna för i sina hjältinnors väg. Enligt den gängse Lundegårdska blomningsteorien är det i alla fall komministern, som i spelet om Elsa sitter med förhand, och väl återkommen till sitt hem, blir hon också trots sin instinktiva motvilja gift med denne. Förmodligen tack vare de anlag det blå blodet en gång satt in i släkten, kan hon resonera sig fram till altaret med hopp om att därbortom för egen del möta något af allt det, hon vet att lifvet kan bjuda af värme och ömhet. Detta äktenskap blir naturligtvis den smärtsammaste desillusion, kanske den mest sorgbringande i hela hennes fattiga lif. Icke därför att det bedrar henne äfven på den smula förståelse hon hoppats på, och ej heller därför att det hårdhänt rycker bort sista strimman af gloria kring hennes make, men emedan det på grund af dennes antecedentia ej ens kan skänka henne det barn, hvars tillvaro i någon mån hade kunnat sona skammen af ett kärlekslöst äktenskap och blifvit henne ett band till lifvet. Efter många år framläpade, som hon tycker det i andlig och lekamlig dy, kommer så äfven till henne en fläkt af den nya tidens friska luft, i det en ung 80-tals-entusiast i sin reformatoriska hänförelse lyckliggör äfven det lilla samhälle hon tillhör med ett naturligtvis alldeles förfeladt föredrag. Som Elsa Finne vid detta föredrag på ett för en prästfru högst klandervärdt sätt demonstrerar till föreläsarens favör, kommer det till en häftig uppgörelse mellan henne och hennes man, i hvilken *han* anklagar henne för att ha ödelagt *hans* lif. Elsa Finne svarar med att tyst räkka honom ett gammalt läkarebref, som i sin tid gifvit dödsstöten äfven åt hennes mans förra lika olyckliga hustru. Man är ej beredd på en så effektiv verkan af ett vid tillfället icke ens öppnadt brefkonvolut, men alltnog mannen får slag och dör dagen därpå.

Och öfverraskningarna göra som olyckorna, den ena drar den andra med sig. Vi få nämligen helt plötsligt den, som det tyckes äfven för Elsa Finne själf, hittills oanade upplysningen, att hon som skriftställarinna numera tänker ge sitt lif innehåll. Och med ens står hon med sin första bok färdig och erkänd som sådan. Inför ett dylikt hopp öfver utvecklingsskedena skulle man i vanliga fall bli ganska bestört och förtretad. Men man läser hela denna bok med något af fatalistens lugn inför de predestinerade händelserna, och förvånas man, är det allenast öfver författarens nonchalans som konstnär. I och med författarskapet kommer emellertid Elsa Finne i beröring med den man, som skall bli hennes slutliga öde. Det är den store poeten, snillet och bedåraren Ivar Möreke. Ehuru ingripande hans roll är i Elsa Finnes tragedi, är denne man eget nog på sätt och vis blott skisserad, och läsaren får liksom Elsa Finne själf för den minst sagdt försummade själiska sidan af hans väsen hålla sig till katekesens gamla definition, att tron är en viss förhoppning om det man hoppas och intet tvifla om det man icke ser». Men med det intresse han dock har i sammanhanget, skulle man önska honom åtminstone så pass utförd, att man för Elsa Finnes skull kunde skänka honom mera sympati och framför allt mera förståelse, än nu blir möjligt. För läsaren, som icke står under inflytande af hans personliga trollmakt, blir han snarast löjlig, där han icke rent af verkar afsmak.

Slutet på första delen vittnar emellertid med sina varmare stämningar och starkare färger om, att förberedelserna nu äro undan-gjorda, och att författaren med glädje nalkas hufvudpartiet af sitt ämne, den del af Elsa Finnes historia, som med sitt eget glödande innehåll först ger konstverket lif.

Denna andra del är Elsa Finnes egna anteckningar öfver dagar i sitt lifs »vinterbrytning», utan dato, ty hennes minne behöfver ingen vägvisare för deras innehåll. Det är de stämningar i kärlekens mysterium, åt hvilka en kvinna knappt vågar vara sin egen förtrogne, som hennes stolthet förr skulle beljuga än röja. Inför sådant kommer ju ingen granskning i fråga annat än hvad den yttre, här så konstnärliga, formen vidkommer. Att ett sådant mysterium fått bokens form motiverar Lundegård själf med de sista orden i första delen, med hvilka han lämnar pennan åt Elsa Finne själf: »Ingen känner starkare, än den som skall dö, behöfvet att vara sann, att aflasta allt hvad han burit på, att bekänna tills allt är sagdt. Hon, som talar här, har känt det, som om denna bikt vore en skuld, den hon hade att betala till lifvet. Hon har velat visa, hvarför hon icke kunde lefva. Hon försvarar sin död, icke sitt lif.» Och denna död, i de få ord författaren gifvit den, är bland det vackraste man kan läsa. Så vemodsfult och stilla som Elsa Finne själfmant går in i dess hvila, kan man i sanning säga, att här är dödens udd bruten.

*

*

*

Kunde man tänka sig omdömet hos en person utan förutsättning att kunna identifiera de litterära företeelserna i denna bok med en upplefvad verklighet, skulle man få ett så till vida riktigt uttalande, som det först då kunde bli fullt opartiskt. Men tvifvelaktigt vore däremot om en sådan persons intresse skulle bestå inför den här i ovanligt hög grad utformade Lundegårdska tekniken, att redan i fröet låta hela växten vara fullt utbildad om än i miniatyr. Så är Elsa Finne klar och helgjuten redan i den lilla femåriga flicka, man först möter. Hennes daningshistoria är förutskickad, hennes väsenart förutbestämd, och i författarens hägn har hon endast att växa ut efter gifvet kommando. Detta vore i vanliga fall den andliga döden för ett diktverk, och det vore väl så äfven här, om ej författaren haft andra och kraftigare medel i sin hand att i bokstafligaste mening göra detta kvinnoöde lefvande. Med hvad rätt han använt dessa medel hör ej recensenten till att granska, ej heller huru långt och i hvilken mån han låtit sanning och dikt gripa in i hvartannat. Men man kan icke undgå att undra, när verkligheten icke kunnat få biografins här väl mest harmoniska yttre, hvarför då icke diktens förklädnad också fått bli fullständig? Som det nu är, får författaren finna sig i att drabbas af domen öfver verket efter de gränser, han själf dragit upp i en »första» och en »andra del», mellan hvilka skillnaden är så i ögonen fallande, att man ofrivilligt på omslagsbladet söker svar på sin undran. Och kanske är det mennigen, att titeln säger oss allt genom att säga — intet, ty där står endast rätt och slätt de båda namnen *Axel Lundegård* och *Elsa Finne*.

Dessa anmärkingar drabba naturligtvis mera författaren än hans verk. Det ligger i dem något af den enskildes förtrytelse inför en hemlighet, som mistat sin helgd, äfven om dess offentliggörande blifvit konstnärligt som här. Troligast ock att den fullständiga demaskeringen af det evigt kvinliga, hvars kraf icke ens författarenamnet här kunnat dämpa, verkar störande och upprifvande i sin enkla och gripande sanning. Huru som helst, man må läsa denna bok med indignation eller sympati, den är och förblir en bok, som man icke glömmer, lika litet som man undgår författarens maning vid ingången till andra delen: »Och må den läsas med allvar, ty med allvar, är den skriven».

K. B.

Våra barn. Vägledning till uppfostran i hemmet af *H. P. Hansen*. Till Sveriges mödrar och dess ungdom af *En svensk moder*.

Ofvannämnda tvänne broschyrer i uppfostringsfrågan ha under de senare åren utkommit på Fosterlands-Stiftelsens förlagsexpedition. Den med titeln *Våra barn* är en öfversättning från danskan, verkställd af fil. dokt. E. N. Söderberg.

Det är en ungdomens vän, som här möter oss, en man med vaken blick och varm känsla för den öofverskådliga betydelsen af att fostra ett lands ungdom till andligen starka och sunda människor.

Förf. lägger, som naturligt är, hufvudvikten på uppfostran i hemmet, hvilken af intet annat kan ersättas, men han uttalar äfven många tankvärda ord i fråga om skolundervisningen, särskildt vändande sig mot mångläseriet och den ensidiga kunskapsdyrkan, liksom han påpekar bristerna i skolans nuvarande religionsundervisning. Hufvudparten af boken behandlar dock hemmets uppfostrande inflytelse. Särskildt beaktansvärda äro härvidlag de kapitel, som beröra »Individualitet och uppfostran», »Själfkänsla» och »Lifsglädje». Skarpt betonas att »fordran på oss själfva är den första paragrafen i uppfostran», och att uppfostrarens lif måste stå i öfverensstämmelse med hans ord, eftersom barn ha icke blott öron utan äfven ögon». Förf. utgår från en afgjordt religiös ståndpunkt, och han ser i skolans och hemmets lösgörande från denna ståndpunkt den största fara, som hotar vår uppväxande ungdom.

Samma grundton genomgår den lilla skriften »*Till Sveriges mödrar och dess ungdom*». Kanske kunde man på grund af titelns innebörd ha skäl att vänta sig något mera betydande, än hvad här bjudes, men utan att innehålla något nytt äro dock denna »en svensk moders» tankar burna af en så varm öfvertygelse och ett så djupt sedligt allvar, att de af den grund förtjäna att beaktas.

F. E.

Ingeborg Elfving †.

En det plikttrogna arbetets representant, en bland de första af den stora skara i det allmännas tjänst verkande kvinnor, som vårt land till heder fylla en plats som samhällsnyttiga medborgarinnor, har med Ingeborg Elfving gått ur tiden. Det intresserade och dugande arbete, som fröken Elfving under en lång följd af år nedlagt för Fredrika-Bremer-Förbundet i sin egenskap af revisor för dess stipendiefonder, gör henne väl förtjänt att af Förbundet och dess vänner ihågkommas i tacksamt minne.

Ingeborg Elfving föddes på egendomen Kampen nära Vexjö den 25 juli 1833; föräldrarna voro lagman Anders Elfving och hans maka Carolina Öberg. Hennes lyckliga barndoms- och ungdomsår tillbringades i det glada, för sin gästfrihet bekanta fädernehemmet, och när familjen på 1860-talet flyttat till Stockholm, blef Ingeborg Elfving en af de tre första kvinnor, som erhöilo anställning i offentlig bankinrättning, i det hon 1866 vann inträde i Stockholms läns sparbank. Därstädes tjänstgjorde hon sedan under 27 år, förvärfvande sig genom sin stora duglighet, sitt skarpa förstånd och sitt friska, behagliga väsen, aktning, sympati och förtroende af såväl förmän som kamrater och allmänhet.

En redbar karaktär, ett varmt hjärta i förening med ett klart hufvud och ett för henne egendomligt humoristiskt kynne, voro kännetecknande för Ingeborg Elfving och förskaffade henne många och trogna vänner. Dödsbudet kom för hennes umgängeskrets ej oväntadt; redan på våren 1901 brötos hennes krafter af ett slagangfall som beröfvade henne talförmågan, och om än någon förbättring för en tid inträdde, så återfick hon dock aldrig fullt sin tungas bruk. Så framlefde hon ett år, ömt vårdad af en yngre syster och tvänne gamla trojänarinnor, tålmodigt bärande sin pröfning till dess döden den 20 nov. befriade den stoftbundna anden.

Agda Bäckman †

Föreningen Handarbetets Vänner har i dessa dagar lidit en stor förlust i det en af dess äldsta och plikttrognaste medarbeterskor, föreståndarinnan för föreningens konstsömnadsskola, fröken Agda Bäckman, afgått med döden den 28:de sistlidne november.

Agda Bäckmans föräldrar voro f. d. telegrafkommissarien W. Bäckman och hans maka, född Silfverbrand. Men redan vid 12 års ålder upptogs hon som fosterdotter af brukspatron och fru David Hummel och i deras hem har hon vistats ända till sin död. På hösten 1883 började fröken Bäckman sin verksamhet vid Handarbetets Vänner. Till att börja med biträdde hon vid försäljningen, skötte sedan i 8 år kassan och sedan 1892 har hon förestått Handarbetets Vänners Konstsömnadsskola. Dessutom har hon jemte fröken Gisberg ledt föreningens kurs för lärarinnor.

Alltid intresserad för textil konst genomgick hon för några år sedan en kurs i konstbroderi i Berlin och senare tillbringade hon en vinter i Wien, där hon bevistade den kaiserliga Fackskolan för konstbroderi.

Jämte den stora skicklighet i sitt fack, som fröken Bäckman ägde, förstod hon att inlägga i sin undervisning den personliga älskvardhet, som verkar så tilldragande på eleverna och som i ej ringa grad bidrager till vinnande af ett godt resultat. Hennes bortgång har också inom den institution, där hon så länge och så väl fyllt en plats och där hennes blida väsen tillvunnit henne kamraters och elevens varma tillgifvenhet, efterlämnat ett stort och kännbart tomrum.

Föreningsmeddelanden.

För Fröken Alexandra Gripenberg, som på genomresa till Finland under ett par dagar gästade hufvudstaden, hade Förbundet anordnat en enkel fest fredagen den 12 dec., hvilken ägde rum i samband med Förbundets samkväm. Festen hedrades för öfrigt med fru stadsminister Quams närvaro. Tal för hedersgästen, fröken Gripenberg, hölls af fru Agda Montelius, hvarpå denna i ett värtaligt anförande svarade. Tal höllos äfven för fru Quam, för Finland i verificerad form af fröken Ellen Whitlock, för Norge och för Fredrika-Bremer-Förbundet.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets första samkväm under vinterns lopp ägde rum fredagen den 12 dec. kl. $1\frac{1}{2}$ 8 e. m. å Nya Hushållsskolans lokal, hvarvid fröken Gertrud Adelborg höll ett föredrag öfver »de kvinnliga kontors- och butikbiträdenas arbets- och löneförhållanden» belyst af statistiska tabeller.

*

Föredragen vid Liljeholmen. Det sista föredraget före jul hölls torsdagen den 4 dec., då fröken Ebba Westberg meddelade »Några intryck från Danmark», framfördt på ett anslående och medryckande sätt, som lifligt senterades af auditoriet, hvilket liksom föregående föredragsafton till största delen utgjordes af skolungdom. Lokalen var äfven denna gång Liljeholmens skolhus.

Upprop.

Till Sveriges kvinnor!

Valen till riksdagens andra kammare hafva i år väckt starkt intresse. Det är den brännande frågan om allmän rösträtt, som framkallat en i Sverige ovanligt stor politisk lifaktighet. Men hur vidsträckt den allmänna rösträtten än uppfattas, tyckas alla taga för gifvet, att hälften af Sveriges vuxna befolkning — kvinnorna — bör uteslutas.

Dock, äfven kvinnorna ha intressen att bevaka och synpunkter att göra gällande i samhällslifvet. Kvinnorna ha icke blott rätt utan äfven plikt att inverka på det fosterländska kulturarbete, som utföres inom riksdagen. Frågor rörande t. ex. undervisning, kyrka, fattig- och sjukvård, nykterhet och sedlighet, kvinno- och arbetar-

lagstiftning behöfva för lycklig lösning inflytande af såväl kvinnans som mannens egenart.

Orättvisan i kvinnans utestängande från politisk medborgarrätt blir ännu mer i ögonen fallande, ju vidare den krets af män blir, som erhåller denna rätt.

I andra länder — exempelvis England — har arbetet för kvinnans politiska rösträtt länge bedrifvits med energi. De stora kvinnomöten, som i våras höllos i Stockholm och Göteborg, visade, att äfven svenska kvinnor vilja äga politisk medborgarrätt och medborgaransvar.

För att kvinnorna skola få politisk rösträtt kräfvcs från deras sida stor sammanslutning och uthålligt arbete. Vi uppmana därför alla för frågan intresserade kvinnor att på de olika orterna bilda rösträttsföreningar eller, där detta ej låter sig göra, ingå i någon af de redan befintliga föreningarna för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm och Göteborg, till hvilka anmälan om inträde jämte årsavgiften (50 öre) kan insändas i postanvisning under adress:

För Stockholm :	För Göteborg :
Fröken <i>Anna Lindhagen</i> ,	Fröken <i>Hildur Öijer</i> ,
Villag. 23, Stockholm.	Hufvudpostkontoret, Göteborg.

Då af praktiska skäl en form för samarbete snart nog torde visa sig behöflig, hinna endast de rösträttsföreningar, som före 1 februari 1903 hafva insändt meddelande om sitt bildande till föreningarna i Stockholm eller Göteborg, deltaga i organiserandet af en centralstyrelse. Förslag till stadgar för kvinliga rösträttsföreningar kan erhållas hos Stockholmföreningens sekreterare.

Styrelsen i Föreningen för kvinnans politiska rösträtt, Stockholm:

Gertrud Adelborg, förestånd. för Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, *Hanna Andersson*, Folkskollärarynna, *Emilia Broomé*, fru, *ordf.*, Malmskillnadsgatan 60, *Lilly Engström*, lärarinna vid statens Normal-skola för flickor, *Alma Ericson*, skrädderiarbeterska, *Sofia Gumelius*, innehafvare af Gumælii Annonsbyrå, *Ann Margret Holmgren*, fru, *v. ordf.* Brunkebergstorg 14, *Anna Lindhagen*, Barnavårdsinspektör, *sekr.*, Villagatan 23, *Erika Lindkvist*, *ordf.* i Stockholms allmänna kvinnoklubb, *Augusta Lithner*, lärarinna vid Brummerska skolan, *Alexandra Skoglund*, fil. lic., *sekr.*, Brunnsgatan 28, *Alma Sundquist*, med. lic., *Lydia Wahlström*, fil. d.r., *Anna Whitlock*, förestånd. vid Stockholms nya samskola, *Anna Wilhelmsson*, fru, *kassaförv.*;

Styrelsen i Föreningen för kvinnans politiska rösträtt, Göteborg:

Frigga Carlberg, fru, ordf. S. vägen 6—8, Stina Fagerskog, sömmerska, Margit Holmgren, lärarinna, v. sekr., Ellen Idström, fru, kassaförv., Anna Lessel, lärarinna, v. ordf., Helen Sjöstedt, fru, Anna Sörensen, fil. kand., folkskollärarinna, Thora Wigardh, med. lic., Hilder Öijer, postexpeditör, sekr.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur aug.—nov.

Svensk:

De svenska landsmålen n:r 1—3.
Eira n:r 16—21.
Folkskolans barntidning n:r 11—32.
Hälsövännen n:r 17—22.
Hemtrefnad n:r 24—35.
Hemåt n:r 7—9.
Idun n:r 29—47.
Jordmodern n:r 9—11.
Kyrklig tidskrift n:r 5.
Läsning för hemmet n:r 4.
Mot hemmet n:r 9—11.
Nordisk tidskrift n:r 5—6.
Nya kyrkans tidning n:r 8—11.
Ord och bild n:r 8—11.
Pedagogisk tidskrift n:r 7—9.
Saga n:r 9—15.
Slöjdundervisningsbladet n:r 7—9.
Social tidskrift n:r 6—8.
Statistisk tidskrift n:r 2—3.
Svensk bokhandelstidning n:r 35—47.
Svensk damtidning n:r 35—47.
Svensk läraretidning n:r 35—48.
Svensk musiktidning n:r 12—17.
Tidning för lärarinnor n:r 32—44.
Tjugonde seklet n:r 1—2.
Varia n:r 9—11.
Verdandi n:r 5.

Finländsk:

Finsk tidskrift n:r 5—8.
Nutid n:r 8—11.

Norsk:

For Kirke og Kultur n:r 7—9.

Husmoderen n:r 24—32.
Moral n:r 4—6.
Nylænde n:r 17—22.
Urd n:r 33—46.
Wærn n:r 5—7.

Dansk:

Bog og Naal n:r 8—11.
Kvinden og Samfundet n:r 19—23.
Kvindernes Blad 27 aug.—26 nov.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines
n:r 17—22.
Deutsche Hausfrauenzeitung n:r 35—46.
Die Frauenbewegung n:r 17—22.
Dokumente der Frauen n:r 7—13.
Monatsbericht des Vereins christlicher
Lehrerinnen n:r 9—10.
Neue Bahnen n:r 18—22.
Neues Frauenleben n:r 9—11.

Engelsk:

The English woman's Review n:r 4.
The Nurses' Journal n:r 10—11.
The Nursing Record n:r 752—764.
The Woman's Journal n:r 34—45.

Fransk:

Bulletin de la société des Crèches oct.
La Femme n:r 15—20.
La Fronde, (till oktober).
La vie heureuse n:r 1—2.
L'humanité nouvelle n:r 45.
Revue du Travail n:r 8—10.

Order
från landsorten, upp-
gående till
20 kronor,
exp. franko mot efter-
kraf pr järnväg eller
ångbåt.
Profver på begäran.

Alla slags
Sybehör,
Fodervaror och
Garneringsartiklar
— för **Damsömnad.** —

HERM. MEETHS, Stockholm.

Epidemisjukskötersketjänsten

i **Boxholms** distrikt af Östergötland blifver ledig den 1 Januari år 1903 och böra ansökningar därom insändas till Hälsovårdsnämnden i Boxholm. Lönen är 500 kr. för år. Vid vård af smittosjuka åtnjuter sköterskan fri resa fram och åter samt fri bostad och kost; vid vård af andra sjuka dessutom 50 öre pr dag.

Boxholm den 15 November 1902.

HÄLSOVÅRDSNÄMNDEN.

Bikupan,

21 Klarabergsgatan 21.

Svenska fruntimmersarbeten: Hemväfda Gardiner, Nationaldräkter, Broderier, stickade och virkade arbeten, glöddritade artiklar, träsniderier, Dockor, Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor, Askar med modeller för »baby»-utstyrslar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på **Linneutstyrslar** och alla slags fruntimmersarbeten. Märkning med broderi och bläck utföres.

Broderade Remsor.

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvisioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt. Allm. Tel. **51 65.**

Af Östergötlands Landsting aflönade
Distriktsjuksköterskebefattningen i Torpa
är ledig och sökes hos undertecknad genast. Kompetensvillkor föregående
frånstgöring 1 år å lasarett samt 2 månader å epidemisjukhus. Lönevillkor
500 kr. årligen, fri bostad, 50 öre om dagen vid icke epidemiska fall. När-
mare meddelar,
Ramfäll 1 Nov. 1902
(S. T. A. 113035)

Hugo Kruse,
c. prov. läkare.

Sjuksköterskor!

Distriktskötersketjänsten i Ödeslövs distrikt är till ansökan ledig och
torde ansökningar insändas före årets slut till undertecknad. Kompetens-
villkor äro minst ett års utbildning vid lasarett och 2 måneders vid större
epidemisjukhus. Lön 500 kronor samt 50 öre om dagen vid vård af icke
smittosjuka; vid förrättning fria resor, kost och bostad.
Fredr. Bissmark,
1ste provinsialläkare.
Linköping den 29 Nov. 1902.
(S. T. A. 113607)

Anmälan.

Dagny utkommer **1903** med **20** häften, utgörande minst **28** tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Trots alla anfall, som i konkurrenslyfte riktats mot

V A D E M E C U M,

hafva dock nedanstående utlåtanden icke kunnat vederläggas.

Utdrag ur intyg af Professor E. Almquist:

----- Detta Vademecum har alltså en mycket kraftig bakteriedödande verkan och öfverträffar i detta hänseende den i handelen befintliga koncentrerade stomatolen. *)

Stockholm den 14 Maj 1897.

E. Almquist, Prof. i Hygien vid K. Karol. Inst.

Utdrag ur intyg af Professor Olof Hammarsten:

----- uti ifrågavarande recept ingår ett kraftigt antiseptiskt medel, men icke något för hälsan skadligt ämne.

Upsala den 2 Januari 1897.

Olof Hammarsten.

Utdrag ur intyg af Doktor Germund Wirgin:

1 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel Kolerabakterien på 1 min., Difteri bacillen på 2 min.
Dentolin	» » » » » 1 » » » 3-4 »
Gahnelit	» » » » » 1 » » » 4 »
Stomatol	» » » » » 1-2 » » » 4 »
Azymol	» » » » » ej på ½ tim., » » » ej på 1 tim.
Aseptol	» » » » » ej på 24 tim., » » » ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin.

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

*) Kursiveringen af annonsören.

Annonsen för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adress:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11-4.

Allm. tel. 48 16.